

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 51 ■ כסלו תשנ"ט ■ דצמבר 1998

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד עמוס נצר
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברות וחברים,

הנדון: פתרון תלונות וסכסוכים ע"י ועדת האתיקה

בשלוש וחצי השנים האחרונות שמנו לעצמנו כמטרה ראשונה להדריך ולחנך לערכי אתיקה ראויים. על פי גישתנו ראוי להנחות את עורך הדין לגבי דרך הפעולה הראויה בכל מקרה ומקרה ולהמנע מהצורך לנקוט בהליכים משמעתיים. מאות רבות של "שאלות" מגיעות לוועדת האתיקה מידי שנה ונענות על ידה, והשימוש בכלי הדרכת חשוב זה הולך וגובר. לצד הדרכת עורכי הדין ע"י מתן תשובות לשאלות, הננו פועלים לפתרון סכסוכים המגיעים לוועדה בדרך של תלונות המוגשות אליה.

כמעט בכל הקטגוריות קיימות גם תלונות שהטיפול הנכון בהן הוא בדרך של יישוב:

1. **סכסוכים בין עורכי דין:** "בלהט הקרב" לא תמיד מקפידים עורכי הדין על הריחוק המקצועי הנדרש בינם לבין ענינו האישי של הלוקח. מפגש, במקרים מתאימים, בין עורכי הדין בנוכחות אחד מחברי ועדת האתיקה מסייע לפתרון הסכסוך הקיים ביניהם ומניעת הישנות מקרים דומים בעתיד.

2. **תלונות של לקוחות:** במקרים מסויימים די בקבלת הנחיה של הוועדה הניתנת בעקבות תלונת לקוח – על מנת להביא לפתרון הבעיה נושא הפניה. דוגמא אופיינית היא איחור בהשלמת רישומה של עיסקת מקרקעין.

3. **תלונות של בית המשפט:** יש ומקורה של תלונה המופנית לוועדה ע"י שופט באי הבנה שנפלה. במקרים מתאימים הננו מנחים את עורך הדין לפנות לבית המשפט לפרט את הסבריו ולהתנצל במידת הצורך. הניסיון מראה, כי במקרים מתאימים סבורים גם שופטים, כי בדרך זו נמצא פתרון יעיל וראוי לבעיה שהתעוררה.

כפי שסברנו בתחילת הקדצניה הנוכחית של הוועדה, תפקידה הראשוני אינו בקבלת החלטות באם להעמיד עורך דין לדין משמעת. תפקידה הינו לחנך, להדריך ולהנחות את החברים באופן שיצמצם עד כמה שניתן את המקרים בהם מתחייבת ההעמדה לדין משמעת.

שלכם,

אלקס הרטמן, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

2. משרד עוה"ד הפונה מייצג למעל מ-20 גופים/חברות ולדעתו אין זה מכובד וגם לא מעשי לבקש מכל אחד מהם רשות לציין את הפרטים המבוקשים בטופס ה"ל".

3. עוה"ד שואל האם הגשת הטופס הנ"ל תוך מילוי מלוא הפרטים המבוקשים בו ללא הסכמה מפורשת של כל אותם לקוחות תהווה פגיעה בחסיון הלקוחות או תהווה עבירה אתית אחרת.

עמדת הוועדה:

הוועדה סבורה כי חשיפת פרטי לקוחותיו והטיפול בענייניהם הינה פגיעה בחובת הסודיות כלפי הלקוחות ועל כן יהיה על עוה"ד לבקש הסכמת הלקוחות מראש לחשיפת אותם פרטים.

(22184)

עורך הדין וחובת הסודיות כלפי לקוחותיו – שאלון של רשות החברות הממשלתיות

העובדות:

1. בעקבות פרסום בבטאון הלשכה "עורך הדין" בדבר הגשת בקשות ע"י עורכי דין למינויים כיועצים משפטיים לחברות ממשלתיות, קיבל עורך הדין ממשרדי רשות החברות טופס שבו נתבקש, בין היתר, לציין פרטים של גופים או חברות שבטיפול משרדו לרבות שם, מספר רישום, רחוב, הענף הכלכלי בו החברה פעילה וכיו"ב.

עורך הדין ועמיתו למקצוע

האם קיימת חובה על עורך דין להמציא כתבי בי-דין לחברו בהליך חדש שנפתח על ידיו בביהמ"ש המחוזי בענייני אישות כשבהליך הקודם ייצג חברו בבימ"ש השלום את הנתבעת

העובדות:

1. עוה"ד הפונה ייצג לקוחה בהליכים של צו הגנה בבימ"ש השלום כשהבעל היה מיוצג ע"י עו"ד מטעמו.
2. הבעל הורחק לחודש ימים ולימים נודע לעוה"ד הפונה כי הבעל הגיש בקשת רשות ערעור על החלטת בימ"ש השלום לבית המשפט המחוזי וכשאת העתק הבקשה המציא ישירות ללקוחת הפונה וזו העבירה מסמך זה לעוה"ד הפונה.
3. עוה"ד הפונה לא ציין כי בערכאת בימ"ש השלום יוצגה האשה ע"י עורך דין וכשפנה עוה"ד הפונה לאותו עו"ד בבקשת הסבר לכך טען האחרון כי מאחר שהמדובר בהליך חדש אין הוא חייב לציין כי האשה מיוצגת ע"י עורך הדין.

4. הפונה שואל האם אותו עורך דין צודק בעמדתו חרף העובדה כי ההליך החדש בביהמ"ש המחוזי הינו המשך להליך הראשון בבימ"ש השלום.

עמדת הועדה:

- א. הועדה סבורה כי התשובה לפניית הפונה תלויה בנוסח יפוי הכח שהופקד על ידיו, אם הופקד, בבימ"ש השלום.
- ב. אם לא נאמר מפורשות ביפוי הכח כי המנוי הוא בכל הערכאות לרבות הערעור, לא ניתן לבוא בטרוניה אל עוה"ד של הבעל אשר היה רשאי לצאת מההנחה שעם תום הדיון בבימ"ש השלום תם ייצוג האשה על ידיו ועל כן רשאי היה למסור לידה ישירות את בקשת רשות הערעור.

(22084)

עורך דין כנתבע

הגשת תביעה כספית ע"י עורך דין של בנק כנגד עורך דין ותנאים מוקדמים לכך

העובדות:

1. עורך דין המייצג בנק פנה לוועדה בהקשר לתביעה כספית שהתבקש להגיש כנגד עורך דין.
2. עוה"ד ב"כ הבנק שלח מכתב אזהרה לעוה"ד הן באמצעות דואר רשום והן בדואר רגיל, שבו מצוי גם סעיף המתייחס לכללי האתיקה המחייבים הודעה מוקדמת. שני המכתבים נשלחו לכתובת שאותה מסר עורך הדין לבנק.
3. מאחר ששני המכתבים הוחזרו מהדואר בציון הסיבה "כי הנ"ל עזב" פנה עוה"ד ב"כ הבנק למחוז הדרום של הלשכה (כתובת עוה"ד הינה בדרום) ושם נאמר לו כי גם הם יודעים כי דואר ששלחו אל אותו עורך דין חזר אליהם והם המציאו לפונה כתובת של עוה"ד שאיתרו בתל-אביב.
4. גם לכתובת זו שבת"א שיגר הפונה מכתבי התראה בדואר (רשום ורגיל) ומכתבים אלו חזרו בציון "לא ידוע".
5. שאלת עוה"ד הפונה היא האם מותר לו בשלב זה להגיש תביעה כנגד עורך הדין דהיינו האם פעל מספיק עפ"י הוראות כללי האתיקה בנושא זה.

עמדת הועדה:

הועדה סבורה כי מאחר שעוה"ד הפונה עשה את כל המאמצים על מנת לאתר את עוה"ד הנתבע, אין מניעה להגיש עתה כתב תביעה כנגדו. (22202)

עורך הדין והלקוח – סוגיית

החסיין:

האם קיימת חובה למסור מקום הימצאות לקוח

העובדות:

1. לקוח של עורך דין נעצר בתחנת המשטרה כחשוד במעשים מגונים למשך חמישה ימים לצורך השלמת חקירתו הגשת כתב אישום ובקשה למעצרו עד תום ההליכים.
2. ביהמ"ש, במסגרת החלטתו בנושא, קבע כי על החשוד להבדק בבי"ח "אברנאל".

3. האמור שהינו 80% מגובה הגימלאות לפי ההסכם בין חברת הביטוח והמ.ל.ל.
4. כשנערך הסכם הפשרה שילם הנפגע למשרד עורכי הדין שכר טרחה על כל הסכום ששולם לו לרבות מרכיב הסכום המהווה של גימלאות המ.ל.ל.
5. הפונה מציין כי בעת עריכת הסכם הפשרה היה קיים ספק של ממש האם יממש המ.ל.ל. את זכות התחלופ שלו לאור הסכום שלא היה גדול במיוחד מה עוד שהמדובר הוא על נפגע מבוגר למדי.
6. משרד עורכי הדין שואל האם עליהם להחזיר לנפגע את מרכיב שכר הטרחה ששולם יחסית לסכום מרכיב הגימלאות של המ.ל.ל. שהרי ניתן לטעון שסכום זה לא נשאר אצל הנפגע וע"כ לא מגיע למשרד שכר טרחה בגינו ומצד שני ניתן גם להשיב כי "הסכום הינו בגדר האחוזים מהסכום שהוסכם לשלמו לנפגע או מהסכום שנפסק" כמשמעותם בסעיף 16 לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים – שהרי היה קיים סיכוי סביר שהסכום לא יהיה טעון השבה למ.ל.ל. וכי דווקא לשם השגת הסכום האמור היה צורך בטרחה מיוחדת.

עמדת הועדה:

הועדה סבורה כי בהנחה ברורה שתוכן הפשרה הוסבר היטב לנפגע (הלקוח) כולל הסיכון להשבת סכום כסף למ.ל.ל. – הרי אין כל מקום להחזר כלשהו של שכר טרחה באשר הסכום הכולל הינו בגדר הסך שנפסק ושהוסכם לשלמו לנפגע. (22025)

הבהרה ותיקון

- א. לגליון מס' 46 של "עט ואתיקה" צורף פס"ד משמעותי ובו התייחס ביה"ד למכלול השיקולים שהנחו אותו במתן גזר הדין בעבירות שיש עימן משום קלון.
- ב. צויין בפסה"ד כי הנאשם הוצא לצמיתות מהלשכה בעוד שבפועל על גזר דין זה הוגש ערעור לביה"ד המשמעותי הארצי וטרם ניתן בו פס"ד.
- ג. יצויין כי עובדה זו נשמטה מהמערכת בעת ההכנה לדפוס ועל כך אנו מצטערים.

3. הלקוח החשוד ברח מבית החולים ולא אותר מאז ועל כן הוכרז גם כעבריין נמלט.
4. בנסיונות המשטרה לאתר את החשוד פנתה לסניגורו של החשוד וביקשה ממנו לקבל את כתובת החשוד ומספר הטלפון של דודו שהוא קרוב משפחתו היחיד ורק דרכו ניתן לאתר את החשוד.
5. הסניגור טען כי הפרטים המבוקשים ע"י המשטרה הם פרטים שבין עורך דין ללקוחו ואין בדעתו להסגיר את לקוחו – וזאת מעבר לכך שלדבריו אין הוא יודע בוודאות היכן מצוי לקוחו – ומכל מקום אין הוא מצוי אצל דודו.
6. המשטרה סבורה כי הסניגור יודע את פרטיו של הדוד מאחר שבאחד הדיונים הובא האחרון לביהמ"ש לצורך חלופת מעצר אצל הדוד.
7. שאלת המשטרה היא האם פרטי הדוד חסויים במסגרת החסיון ביחסי עו"ד–לקוח והאם במקרה הספציפי לא חלה על הסניגור החובה לשתף פעולה עם המשטרה בכדי לאתר את החשוד שברח ממשמורת חוקית וכן למסור לה את פרטיו של הדוד.

עמדת הועדה:

הועדה השיבה למשטרה כי לדעתה בהעדר צו שיפוטי אכן פעל עורך הדין כראוי כשלא מסר פרטים שנמסרו לו ע"י הלקוח. אם מעבר לאמור לעיל נשוא פניית המשטרה יובא בפני ערכאה שיפוטית יוכל עורך הדין לטעון את טענות החסיון וביהמ"ש יהיה זה אשר יחליט בנושא. (22294)

עוה"ד והלקוח –

היקף שכר טרחת עוה"ד במקרה של החזר חלק מהפיצויים למוסד לביטוח לאומי מכח זכות התחלופ

העובדות:

1. משרד עורכי דין ייצג נפגע בתביעת נזיקין עפ"י חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים.
2. הושגה פשרה עם חברת הביטוח שלפיה שולם לנפגע סכום הנזק המוסכם הכולל את סכום הגימלאות המהווות ששולם ושישולם לו ע"י המוסד לביטוח לאומי.
3. בהסכם הפשרה (להלן "המלל") התחייב הנפגע לשפות את חברת הביטוח, אם זו תתבע ע"י המ.ל.ל. מכח זכות התחלופ ואכן כך קרה והנפגע השיב לחברת הביטוח את הסכום

1. לעורכת דין פנה אביו של קטין שנפגע בתאונת דרכים ע"מ לטפל בפיצויים המגיעים לבנו עקב נזקי גוף שנגרמו לבן בתאונה.
2. התנהל מו"מ עם חברת הביטוח והוצעה מטעמה הצעת פשרה שהועברה לעיון הורי הקטין.
3. אם הקטין הודיעה לעורכת הדין כי חזרה לאחרונה בתשובה ופנתה "בשאלת רב" בנושא והרב הורה לה "לעזוב את כל הנושא, לא לקחת פיצוי ולא לטפל בנושא באופן משפטי".
4. עורכת הדין הודיעה לאם כי מבחינתה העבודה שהתבקשה ע"י הורי הקטין נעשתה והתקבלו תוצאות ראויות וע"כ היא מבקשת אותו שכר הטרחה המגיע לה עפ"י חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים – וזאת אפילו אם הם אינם מוכנים לקחת את הפיצויים. האם כאמור סירבה לקבלת את הפיצוי והקשר בין הצדדים נותק.
5. עורכת הדין מצוייה בדילמה שהרי העבודה בוצעה וסירוב ההורים לקבל הפיצויים נעשה מחמת הוראת הרב ולא בגין גובה הצעת הפשרה ככזו. המצב הוא איפוא שההורים יכולים בכל עת לפנות לעורך דין אחר או ישירות לחברת הביטוח ללא ידיעתה ומכאן פניית עורכת הדין לועדת האתיקה לקבל הנחיות כיצד עליה לנהוג ולגבות את כספי הפיצויים.

עמדת הועדה:

- א. הועדה בדיעה כי על עורכת הדין לפנות בכתב ללקוחות הורי הקטין ולהודיעם על הפסקת טיפולה באופן פורמאלי – וזאת עקב ניתוק הקשר שלהם עימה אשר נעשה כאמור ביוזמתם.
- ב. על עוה"ד לפנות במקביל לחברת הביטוח ולהודיעה כי אינה מטפלת עוד בתיק נשוא השאילתא.
- ג. אשר לנושא שכר הטרחה – לעורכת הדין מגיע שכר טרחה והיא רשאית לנקוט בכל צעד ראוי לרבות הגשת תביעה – הכל כפי שתמצא לנכון.

(21815)

שכר טרחה והאפשרות לנכות מחשבון נאמנות כשהלקוח נפטר

העובדות:

- עורך דין ייצג לקוח בענייני מעמד אישי בסכסוכו עם רעייתו.
- בהסכם שכה"ט עם לקוחו הוסכם על שכר טרחה גלובלי עבור הייצוג בביהמ"ש המחוזי ובבית הדין הרבני.
- הצדדים הגיעו להסכם גירושין שניתן לו תוקף של פס"ד ע"י ביהמ"ש המחוזי.
- עקב קשיים כלכליים לא עמד הלקוח בהתחייבותו ונשאר חייב לעוה"ד סכום ניכר.
- עפ"י הסדר הגירושין ויתר הלקוח על חלקו בדירת הזוג בתמורה כספית ששילמה רעייתו ושהופקדה בחשבון נאמנות של עוה"ד.
- לימים התעוררו חילוקי דעות בין הלקוח ורעייתו וסידור הגט נדחה ואילו הלקוח עצמו ניתק את קשריו עם עוה"ד ואינו ניתן לאיתור.
- לפני זמן מה התברר לעוה"ד כי הלקוח התאבד.

השאלה:

- א. האם עפ"י נסיבות המקרה רשאי עוה"ד, עם פטירת הלקוח, לחלט את חובות הלקוח בגין שכר הטרחה מחשבון הנאמנות ואת היתרה הנותרת בחשבון להעביר ליורשי המנוח עפ"י צו ירושה שיינתן.
- ב. האם בנסיבות הנקובות לעיל זכאי עוה"ד למלוא שכר הטרחה או שמא רק עבור אותם השלבים שבהם פעל עד למועד ניתוק הקשר עם הלקוח.

חוות דעת הועדה:

- א. הכספים המצויים בחשבון הנאמנות שייכים לעזבון הלקוח ועוה"ד אינו רשאי למשוך מחשבון זה כספים על דעת עצמו.
- ב. על עוה"ד לבוא בדברים עם יורשי המנוח (לאחר שיינתן צו הירושה) ובהסכמתם לנכות את שכר טרחתו.
- ג. אם לא תושג הסכמת היורשים רשאי עוה"ד לתבוע כמקובל את שכר טרחתו תוך עשיית שימוש – אם ימצא זאת לנכון – בזכות העכבון הקנוייה לו מכח סעיף 88 לחוק לשכת עוה"ד תשכ"א–1961.
- ד. באשר לגובה שכר הטרחה המגיע לעוה"ד, סבורה הועדה שבנסיבות המיוחדות של מקרה זה, ייטיב לעשות עוה"ד אם יגבה את שכר טרחתו בגין העבודה שביצע בפועל עד לניתוק הקשר בינו ללקוח.

(22172)

"העדר יחס במידה משמעותית (ההדגשה במקור – בית הדין), בין העונש המוסכם והעונש הראוי, דיו כדי להצדיק דחייתו של הסדר טיעון... שאם לדעת בית המשפט קיים פער, במידה משמעותית, בין העונש המוסכם לעונש הראוי, אין ה"הסכם" בין הצדדים סביר, ועל בית המשפט לדחותו." (שם, עמ' 59; קיצורים אינם במקור – בית הדין).

גרס כבוד השופט גולדברג כ:

"השאלה העיקרית, לטעמי, היא, אם השיקולים שהיננו את התביעה לגביש את עיסקת הטיעון, שעל יסודה מבקשת היא מבית המשפט להקל בעונשו של הנאשם, היו שיקולים ראויים. ואם אין לבית המשפט טעם של ממש לפקפק בכך שעמדת התביעה הוכתבה על ידי שיקולים נאותים וענייניים, ראוי לו לאמץ את בקשתה של התביעה ולא להחמיר מעבר למה שנתבקש על ידי לעשות." (שם, עמ' 56).

כבוד השופט נתניהו, לאחר שסקרה את עמדות חבריה דלעיל, פסקה כדלהלן:

"על בית המשפט לבחון, אם נעשה בעיסקה איזון הולם בין טובת ההנאה שהיא מעניקה לנאשם – בין העונש המוצע בה, בהשוואה לגורמת הענישה המקובלת בהתחשב בחומרת העבירה ונסיבותיה ונסיבותיו של הנאשם – לבין התועלת שיש בה לאינטרס הציבורי, בהתחשב במטרה שלשמה נעשתה העיסקה." (שם, עמ' 51; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

ומיד לאחר מכן קובעת היא, כי למערערים שם ניתן יתרון ברור, שכן בעבירות שוחד, שנורמת הענישה בגינן היא מחמירה ומחייבת מאסר של ממש, הובטח להם עונש של קנס וכן מאסר שיאפשר ריצויו בעבודות שירות (שם, עמ' 51).

העולה מן המקובץ הוא, כי הן כבוד השופט גולדברג והן כבוד השופט נתניהו סוברים (ומכאן שזוהי הלכתו של פסק הדין), כי צריך שעיסקת הטיעון תראה יחס סביר בין העונש המוצע לעונש הראוי, שאחרת לוקה היא באי סבירות ושומה על בית המשפט שלא לקבלה.

מכאן, כי על מנת שיוכל בית הדין להכריע באם לאמץ את עיסקת הטיעון שהוצגה בפניו במקרה דנא, עליו לברר, תחילה, מהי העבירה אותה ביצע הנאשם ולאחר מכן לבחון מהי מדיניות הענישה הראויה והנקוטה לגביה.

3. עבירת הנאשם – זיוף החלטת בית משפט

בטיעונו לפני בית הדין ניסה ב"כ הנאשם לשכנע, כי במקרה דנא אין המדובר במעשה זיוף, וטעמי, אם אסכמם, הינם כדלקמן:

ראשית, טוען ב"כ הנאשם, כי ההחלטה אינה מסמך, שכן לא ניתן להשתמש בה כראיה, היינו שלא ניתן לסמוך עליה במו"מ בין הבריות ולא יכולות לנבוע ממנה אפשרויות משפטיות, שכן היא אינה ניתנת לביצוע. כסימוכין לטענה זו מובא די"נ 7/78 זקצר נ' מ"י, פ"ד (לב) 828 (להלן: "ענין זקצר").

שנית, טוען ב"כ הנאשם, כי נעדר ממעשהו של הנאשם אלמנט הכוונה, וכי המדובר רק ב"דיווח", אשר שלח הנאשם ללקוחות, כדוגמת מכתב שיכול היה להשלח לה בענין.

זיוף החלטה שיפוטית – אי קבלת עיסקת טיעון

פסק דין

ענינה של החלטה זו בעיסקת טיעון שהינחו הצדדים מלפני בית הדין, בבקשה כי יאשרה, אלא שבצר לי, לא היה בידי להעתר לבקשתם זו. עם זאת, בטרם אציג טעמי, ראיתי מקום להקדים ולציין, כי לא מלאכה קלה ניצבה בפני בית הדין בתיק דנא, כי אם מלאכה קשה כקריעת ים סוף, ולא לפני לבטים רבים והתחבטויות ניתנה החלטתי זו.

1. העובדות הצריכות

הנאשם ייצג את המתלוננת בהליכי התנגדות לקיום צוואה. במסגרת הליכים אלה התקיים דיון בבית המשפט המחוזי בתל-אביב, אשר בו ניתנה החלטה, אשר כללה הוראה על העברת כספים מקופת גמל לידי הצד שכנגד, שניתנה בהסכמת הצדדים, לרבות הנאשם (להלן: "ההחלטה").

הנאשם שיגר את ההחלטה למתלוננת, באמצעות פקסימיליה, אלא שעשה כן רק לאחר ש"העלים", באמצעות צילום, את אותה הוראה הדנה בהעברת הכספים, והעביר למתלוננת את ההחלטה כשחלק זה חסר ממנה.

בשל מעשהו האמור הואשם הנאשם בעבירות על סעיף 2 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשמ"ו–1986, וסעיפים 54, 61(1) ו-61(2) לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א–1961 (להלן: "החוק"), בעבירות על סעיפים 53 ו-61(1) לחוק, ובעבירות על סעיף 61(3) לחוק.

בינתיים חזרה בה המתלוננת מתלוננתה.

במסגרת עיסקת טיעון שבין הקובל לנאשם, הודה האחרון במעשים המיוחסים לו, והצדדים ביקשו כי יושת עליו עונש של שלושה חודשי השעיה על תנאי בלבד, חיוב בהוצאות ופרסום ללא שם.

עוד במהלך הדיון העלה בית הדין ספקות בדבר סבירותה של עסקת הטיעון האמורה, לאור קלותו היחסית של העונש אשר סוכם בה, והפנה את הצדדים לפסיקה קודמת של בית הדין, אשר עסקה, בין היתר, במדיניות ענישה. גם לאחר מיצוי המלצת בית הדין, עמד ב"כ הנאשם על דעתו, כי יש מקום להבחנה בין המקרים והצדדים ביקשו את אישורה של עיסקת הטיעון.

2. עיסקת טיעון – אימתי יאשרה בית הדין?

הלכה היא ואין עוררין, כי בית המשפט אינו קשור על ידי שום "עיסקה" שנעשתה בין הנאשם לבין השלטונות תמורת הודאתו באשמה, עם זאת מדיניות ראויה היא לעודד עיסקאות טיעון ובדרך כלל, בהעדר נימוקים מיוחדים, יתחשב בן בית המשפט (ע"פ 532/71 בחמוצקי נ' מ"י, פ"ד כו(1) 543, 549, 555; ע"פ 4722/92, 4886, 4900 מרקוביץ נ' מ"י, פ"ד מז(2) 45, 51, להלן: "ענין מרקוביץ").

בענין מרקוביץ נתעוררה מחלוקת בין השופטים הנכבדים בשאלה אימתי יפסול בית המשפט עיסקת טיעון. בעוד שעמדת כבוד השופט גולדברג היתה, כי:

כמו כן, יצוין גם כי מבין השיטין צצה אף הטענה, כי במובחן ממקרים אחרים, נעשה שינויה של ההחלטה במקרה דנא, לא על דרך ההוספה, כי אם על דרך ההשמטה. בכל הכבוד, אין בידי להסכים עם עמדת הנאשם בענין זה.

א. זיוף יכול שיתבצע על דרך ההשמטה

אין ספק, כי זיופו של מסמך יכול שיהא בדרך של השמטת פרט הימנו ולא רק בדרך של הוספת פרט (וראה הגדרת המושג "זיוף", בסעיף 414 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, הדנה באפשרות זו באופן מפורש).

זאת ועוד – עמדה זו גם באה לידי ביטוי בפסיקתה של בית המשפט העליון הנכבד ביושבו כבית משפט לערעורים על החלטות בתי הדין המשמעתיים של לשכת עורכי הדין: בעל"ע 4244/91 בן שלמה נ' לשכת עורכי הדין ועד מחוז תל-אביב, תקדין עליון, כרך 2192 (2) עמ' 1004 (להלן: "ענין בן שלמה"), נידון ענינו של עורך-דין, אשר מחק בטיפקס, מעל בקשה לצו עיכוב יציאה מן הארץ, החלטת רשמת, אשר דחתה את בקשתו זו והגישה שוב בפני רשם אחר. בית המשפט העליון הנכבד, מפי כבוד השופט בך, מצוין, כי בכך זיין המערער את המסמך.

מעשהו של הנאשם, היינו העלמת חלק מן ההחלטה והצגתה באופן בלתי שלם בפני המתלוננת, כאילו מסמך שלם היא, מעשהו של זיוף הוא. (ודוק – הדברים אמורים במישור דיני האתיקה המקצועית, שבהם עסקינן כאן, ולא במישור דיני העונשין, שענין הם לערכאות אחרות).

ב. ההחלטה – המסמך היא?

כאמור, טענת הנאשם היא, כי בענינו אין המדובר במסמך. סעיף 414 לחוק העונשין מגדיר מסמך באופן הבא:

"תעודה בכתב, וכל אמצעי אחר, בין בכתב ובין בצורה אחרת, העשוי לשמש ראיה."

מצוין יי קדמי בספרו על הדין בפלילים (1985) כרך א' עמ' 352, כי המסמך השכיח הוא "תעודה שבכתב" וכי השימוש המקובל במושג "זיוף", קשור על כן ב"כתב" דוקא, ובדרך כלל על גבי נייר וחליפיו. דומה, אם כן, כי ההחלטה במקרה דנא עונה אפילו על מקרה שכיה זה.

לא זו אף זו – בענין זקצר, אליו הפנה ב"כ הנאשם, מצוין כבוד מיימ הנשיא השופט לנדוי, בנתחו את החלופה של "אמצעי אחר" שבהגדרת המונח "מסמך" בסעיף 414, כי:

"המחוקק בחר בעליל במושג רחב באמרו "כל אמצעי אחר". סבורי כי "אמצעי" בהגדרה זו יכול לכלול כל חומר רקע שאילו צירף פלוני כתב או כל סימון אחר, שנועד להקלט בחושיו של הזולת; וכן צריך שהמסמך יהיה "עשוי לשמש ראיה", כלומר שניתן "לסמוך", עליו במשא-ומתן בין הבריות שממנו יכולות לנבוע תוצאות משפטיות." (שם, עמ' 831).

ולאור דבריו אלו כבוד מ"מ הנשיא אף פוסק, כי שילדת רכב בה הוטבעו מספרים באה בגדר "מסמך".

אם לשילדת רכב יכול שתהיינה תוצאות משפטיות, על אחת כמה וכמה להחלטה של בית המשפט, המשנה את היחסים המשפטיים שבין הצדדים לה, כפי שבמקרה דנא. לאור האמור, אין השכל הישר נותן לומר, כי ההחלטה אינה נופלת בגדר הגדרת הדין.

ג. הכוונה הנדרשת בעבירות משמעתיים

כאמור, טוען ב"כ הנאשם כי ממעשיו של האחרון נעדרת הכוונה.

אשוב ואזכיר, כי בהליכים משמעתיים עסקינן ולא בהליכים פליליים. לפיכך, אין להדרש לדרישות הכוונה הפלילית שבדיני העונשין, כי אם לתור אחר אלה הנדרשות במישור המשמעתי.

בעל"ע 15/88 פלוני נ' פרקליט המדינה, פד"ים ו' עמ' 110, דחה בית המשפט העליון הנכבד את טענת המערער, לפיה בהעדר כל כוונה פלילית ספציפית, כגון: כוונת זדון להרע, כוונה להשיג מטרה פסולה וכד', שוב אין מעשהו או מחדלו של עורך הדין עלול להשתכלל לכלל. עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת את מקצוע עריכת הדין.

נפסק שם (עמ' 115), כי לצורך סעיף 3161 (לחוק, אשר להבדיל מסעיפים 161) ו-2161 (לחוק, אינו קובע איסורים ברורים ומוגדרים שהפרתם מהווה עבירת משמעת, די במחשבה פלילית יסתם" (קרי: פזיזות), כדי למלא את היסוד הנפשי של העבירה, לאמור: די במעשה או מחדל, שנתקיימו בו היסודות הרגילים של פזיזות (מודעות ליסודות הפיסיים ולנסיבות הרלוונטיות, בצירוף שיויון נפש לתוצאה), ואין נפקא מינה אם נבע מקלות דעת או אף מהיסח דעת.

במקרה דנא, אין ספק, כי הנאשם היה מודע ליסודות הפיסיים של העבירה – הנאשם נקט באקט אקטיבי להעלמת אותו חלק כספי של ההחלטה, וביודעין שיגר הוא את ההחלטה, בצורתה החסרה, ללקוחו. כוונתו היתה לחסוך מעצמו, לפחות לאותה עת, את שיבטה של לקוחתו המתלוננת, אשר ממנה חשש. דומה, אם כן, כי מידת הכוונה של הנאשם כאן אף עולה בדרגתה על זו של שיויון נפש, אך אין צורך להכריע בכך, שכן, כאמור, די אף בשיויון נפש או בקלות דעת על מנת לגבש את היסוד הנפשי הנדרש להרשעה.

אין בידי לקבל את גירסת הנאשם כי המדובר ב"דיווח" גרידא. הנאשם לא שיגר למתלוננת מכתב, אשר בו יידעה על מועדי הדין הנדחים, תוך שהוא בוחר להשמיט מדיווחו זה את אשר לא יהיה נוח לאזניה (ואף עולים ספקות כבדים באשר לכשרותו של דיווח חלקי שכזה, אלא שלא ענין זה הוא הנדון כאן). מה שעשה הנאשם היה לקחת את החלטת בית המשפט הנכבד גופה ולבצע בה "עריכה מחדש". מעשהו זה נועד, מן הסתם, לשוות ל"דיווחו" מראה אמין של החלטת בית משפט – ולראיה: את ההודעה על דחיית הדין כבר מסר הנאשם למתלוננת בשיחה טלפונית עימה, מיד עם שובו למשרדו מן הדין. דיווח, אם כן, כבר בוצע, אזי לשם מה שוגרה גם החלטת בית המשפט גופה?

4. מדיניות הענישה הראויה בעבירות זיוף

בבד"א 44/67, 43 פלוני נ' פרקליט המדינה, פד"ים א' עמ' 270 (להלן: "ענין פלוני"), גזר בית הדין המשמעתי הארצי הנכבד את דינו של עורך-דין, אשר הורשע בפלילים בעבירה של זיוף מסמך בנסיבות מחמירות, בפוסקו לו שישה חודשי השעיה בפועל בלבד.

עם זאת, דומה כי מדיניות זו אינה שרירה עוד כיום, ואף שם ציין בית הדין הנכבד כי:

"...היינו נוטים לסבור כי בכל מקרה בו מורשע עורך דין בזיוף מסמך הרי שבדרך כלל העונש לו הוא ראוי הינו השעיה לתקופה משמעותית ואלמלא הנסיבות המקילות המצטברות במקרה זה לאמור: הנאשם כבר הורשע בפלילים, ההליכים נגדו נמשכו זמן ניכר, כי מעשהו לא היה מעשה של זדון ולא הביא בעקבותיו נזק של ממש, ובנוסף לכך הנסיבות האישיות של המערער כי אז תקופת

ההשעיה היתה חייבת להיות ארוכה לאין שיעור מזו שאנו עומדים לגזור על המערער. (שם, עמ' 271-272; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

כפי שציינן בית דין זה בבדי"מ 37/96 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' רוזנברג (להלן: "ענין רוזנברג"), עבירות הנימנות על עבירות מירמה וזיוף, כה חמורות הן, עד כי קשה לתאר עבירות המשתוות להן בחומרתן, מבחינת המעילה באימון שהיה נתון בידי מבצען. בעיקר דברים אמורים, משמדובר במבצע הנמנה על ציבור עורכי הדין, והחייב לנהוג ביושר ובנאמנות, הן כלפי לקוחותיו והן כלפי ערכאות המשפט. וכמאמר השופט אלון (וכתוארו אז) בעל"ע 6/86 פרקליט המדינה נגד ש. מנדלבוים פד"מ מ"ב 1 עמ' 25 ועמ' 28.

"...כל כולו של מקצוע זה מתמצה באמון ובנאמנות שבהם עורך הדין ממלא את תפקידו;"

בית המשפט העליון, ביושבו כערכאת ערעור על בית הדין המשמעתי הארצי, יחס חומרה רבה לעבירות זיוף ומרמה, משבוצעו על-ידי עורך-דין:

בעל"ע 12/86, 9 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' רגב, פ"ד (4) 456 (להלן: "ענין רגב"), דובר בעורך-דין, אשר מסר ללקוחו שני מסמכים המתאימים להיות פסקי דין. המסמכים לא נשאו חותמת של בית המשפט, אלא עורך הדין עצמו חתם עליהם במקום שהיה מיועד לחתימת הרשם. במסמכים לא נעשה כל שימוש.

כבוד השופט לוי, בהביאו את דעת הרוב, השאיר על כנו את עונש ההשעיה בת חמש השנים שהשית בית הדין המשמעתי הארצי על עורך הדין, מן הטעם שבשיקול דעת עסקינן ולא מצא הוא שהנסיבות מצדיקות התערבות בשיקול דעת זה, חרף חומרת המקרה. עם זאת מציינן כבוד השופט כ"י:

"אכן, אין ספק בדבר, שהעבירות בהן הורשע הנאשם הן חמורות באופיין ובנסיבותיהן, ואילו החליטו הערכאות שקדמו לנו על הוצאתו של הנאשם לצמימות מן הלשכה, ספק אם הייתי רואה עילה להתערב בדבר;" (שם, עמ' 458 מול האות ג; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

ראוי להביא אף את דברי כבוד השופט ברק (כתוארו אז) שם, בדעת מיעוט, על פיהם:

"עורך-דין המזייף פסק דין עושה מעשה כה חמור, אשר העונש הראוי לו בעיקרו של דבר, הוא הוצאה מן הלשכה... עורך-דין המסוגל לזייף פסקי-דין של בתי-משפט – מגלה פגם כה חמור באישיותו ובערכיו, עד שמקומו לא יכירנו בקהל עורכי הדין. מעשה זיוף, כשעצמו, מעשה חמור הוא לכל אדם, ובוודאי לעורך-דין. מעשה זיוף של פסק-דין – על אחת כמה וכמה." (שם, עמ' 459; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

בענין בן שלמה גור בית המשפט העליון על המערער, בהחמירו את העונש המשמעתי שהושת עליו בבתי הדין המשמעתיים, שנתיים וחצי השעיה בפועל ושנתיים וחצי השעיה על תנאי.

בית המשפט, מפי כבוד השופט בך, מזכיר שם את ההתלבטות הקשה בה עמד:

"מעשהו של המערער, נשוא הערעורים, הינו מחפיר, ויש בו כדי לחתור בצורה רצינית תחת האמון שרוכש הציבור כלפי מקצוע עריכת הדין. ההתלבטו מאוד באם לא התבקשה ממעשה כזה המסקנה כי מחובתנו לצוות על הוצאת המערער לצמימות משורות עורכי הדין. אם נמנעים אנו מלעשות זאת, אולי לפנינו משורת הדין, הרי

נובעת החלטתנו רק מתוך התחשבות מסוימת בגילו של המערער ובמצבו האישי הקשה...". (שם, עמ' 1005; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

בעל"ע 3039/90, 2579 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' פלוני, פ"ד (4) 729, בן כבוד השופט ברק (כתוארו אז) אימתי יוטל על עורך דין עונש של הוצאה מן הלשכה והגיע למסקנה הבאה:

"עיינו בפסקי דין אלו (שהוטל בהם עונש של הוצאה מן הלשכה) ומצאנו, כי על פי רוב המדובר בעורכי דין שעברו עבירות חמורות יותר ובעלות השלכה ישירה יותר על התיפקוד כעורך דין (מירמה, זיופים וכו')..." (שם, עמ' 734, מול האות ז; הדגשה אינה במקור – בית הדין).

בית דין זה ביישמו את ההלכה האמורה, השית לא לפני זמן רב עונש של שבע שנות השעיה בפועל על עורך דין אשר זייף פסק דין (ענין רוזנברג לדלעל).

לשם הצגת תמונה שלמה וכוללת ביותר על מדיניות הענישה של הערכאות המשמעטיות בכל הנוגע לעבירות זיוף, יבחנו להלן עוד מספר פסקי דין נוספים:

בבדי"א 56/89, 50 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' שרון, פד"מ ז' עמ' 234 נידון ענינו של עורך-דין אשר הוסיף, ללא רשות, שמות של שניים אחרים לפיו כח, והורשע בגין כך בפלילים. מעשיו האמורים של המשיב גרמו לנזקים ולמשיב עצמו היו הרשעות משמעטיות קודמות. בהחמירו את העונש שנפסק בערכאה דלמטה, גזר בית הדין המשמעתי הארצי הנכבד על המשיב שבע שנות השעיה בפועל וציינן כ"י:

"התלבטנו רבות האם אין עלינו לגזור על הנאשם עונש של הרחקה מן הלשכה, אולם גם אנו לא יכולנו להתעלם מחרטתו הכנה של המערער, ולא בלי התלבטויות החלטנו שלא להרחיק את המערער לצמימות..." (שם, עמ' 236).

בבדי"א 24/83, 23 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' ברנס, פד"מ ד' עמ' 46 (להלן: "ענין ברנס"), נידון ענינו של עורך דין אשר הורשע בהליכים פליליים בעבירות של קבלת דבר במרמה, רישום כוזב במסמכי תאגיד, זיוף בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף (המשיב זייף חתימות על שיקים). מעשהו של המערער לא היה אמנם מעשה רגעי אך בית הדין הנכבד שקל לקולא את הנסיבות שנתעוררו בו, כגון: שהמערער כבר ריצה שנת מאסר בפועל, שאת מעשה הזיוף לא עשה במסגרת תפקידו כעורך-דין (הוא לא הועסק בחברה כעו"ד), נשמעו עדויות אופייניות לטובתו בצורה ובכמות יוצאת דופן וכד', ולכן סבר בית הדין כי אין זה המקרה להטיל עונש מרתיע. אשר על כן, הותיר בית הדין הנכבד על כנו את העונש של שלוש וחצי שנות השעיה בפועל אשר הושתו על המערער בערכאה דלמטה.

ולבסוף נזכיר גם את על"ע 16/88 שיוביץ נ' הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו, פד"מ ז' עמ' 173 (להלן: "ענין שיוביץ"), שם נידון ענינו של עורך דין, אשר שלח ללקוחו, המתלונן, מסמך אותו הציג כעו"ק כתב ערעור שהוגש על ידו כביכול לבית המשפט העליון, כאשר בפועל ערעור זה לא הוגש מעולם. המערער, אשר הורשע כבר בעבר בעבירות משמעטיות, נידון לשנת השעיה אחת בפועל, ועונשו הקל יחסית הוסבר בכך שלהבדיל מזויף של מסמך אשר נערך על ידי בית משפט (כפי שהיה בענין רגב), זיוף של מסמך אשר נערך על ידי עורך דין הינו חמור הרבה פחות (עמ' 177).

השעיה לשנים ארוכות לא תשרת את מטרתה ותפגע, שלא לצורך, באורח קיצוני בנאשם ובבני-משפחתו. אשר על כן, הנני גוזר על הנאשם עונש של 5 שנות השעיה, מתוכן שנתיים בפועל ושלוש שנים השעיה על תנאי. תקופת התנאי תהא בת שלוש שנים, וההשעיה המותנית תופעל באם יורשע הנאשם במהלכה בעבירה נוספת של זיוף. פסק דין זה יפורסם במלואו, כאמור בסעיף 69(ב) לחוק.

פסק-דין של דעת הרוב לענין העונש בלבד

לפנינו עסקת טיעון שבמסגרתה הודה הנאשם בעבירות על סעיף 2 לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) תשמ"ו-1986 וסעיפים 53, 54 ו-62 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961 (להלן – "החוק").

תחילתה של הקובלנה בפנייתו של לקוחתו של הנאשם, אשר הודיעה כי הינה חוזרת בה מתלונתה.

אף על פי כן, החליטה ועדת האתיקה על הגשת הקובלנה. ועדת האתיקה החליטה אף להמליץ על עסקת הטיעון המוצעת, לפיה יושת על הנאשם עונש של שלושה חודשי השעיה ע"ת, חיוב בהוצאות ופרסום ללא שם.

שמענו את הנאשם, והתרשמנו עמוקות ממנו, מחרטו הכנה, מעברו הנקי מרבב לאחר ששימש כעו"ד שנים רבות. התרשמנו גם מנכונותו לשרת את המדינה ואת הכלל ומדרגתו הצבאית כמפקד יחידה קרבית.

שוכנענו כי כשלונו הנוכחי של הנאשם הינו ארוע חריג וחד-פעמי אשר זיעזע את חייו ואשר לא יישנה בעתיד.

עוד נציין כי המתלוננת חזרה בה מתלונתה, כי במעשהו לא גרם הנאשם בפועל כל נזק, לא ללקוחתו ולא לכל גורם אחר, וכי הנאשם לא הפיק ממעשהו כל טובת הנאה אישית.

אנו ערים גם לעובדה כי ועדת האתיקה לאחר ששקלה את מכלול הנסיבות המליצה על עסקת הטיעון כפי שהובאה לפנינו.

על רקע כל האמור לעיל התלבטנו אף אנו אם אין זה ראוי לקבל את עסקת הטיעון, אך לאחר התלבטות לא קלה החלטנו שלא לקבל את עסקת הטיעון המוצעת והגענו למסקנה כי חרף הנסיבות האישיות עונש של השעיה ע"ת אינו מספיק.

אנו סבורות כי בנסיבות הענין, ולמרות התרשמותנו החיובית כפי שפורטה לעיל, ולמרות שאנו משוכנעות כי היתה זו מעידה חד-פעמית, ראוי להטיל על הנאשם עונש של השעיה בפועל למשך 4 חודשים ובנוסף לכך להטיל עליו עונש השעיה ע"ת לתקופה של שלוש שנים. תקופת התנאי תהיה שלוש שנים וההשעיה המותנית תופעל באם יורשע הנאשם במהלך תקופת התנאי בעבירה נוספת דומה.

לאור כלל הנסיבות ולאור התרשמותנו כי מדובר בארוע חריג וחד פעמי ובהתחשב בעסקת הטיעון, הננו מחליטים עפ"י סעיף 69(ב) לחוק לשכת עורכי הדין כי, במקרה דנן יפורסם רק חלק מהכרעת הדין וגזר הדין, לאמור, העונש ושם הנאשם.

בד"מ 155/97

מסקנת הדברים – **בעבירות של מירמה וזיוף, שהן כה חמורות ובעלות השלכה ישירה על התפקוד כעו"ד, העונש הראוי, בהעדר נסיבות מקילות, הינו עונש של הוצאה מן הלשכה ואף בקיומן של נסיבות מקלות שכאלה, העונש הראוי הינו עונש של השעיה בפועל לתקופה משמעותית.**

5. מן הכלל אל הפרט:

העונש הראוי במקרה דנא

לאור המסקנה דלעיל, לא אוכל לסמוך ידי על עיסקת הטיעון אליה הגיעו הצדדים במקרה דנא, שעל פיה ישא הנאשם עונש של השעיה לשלושה חודשים ועל תנאי בלבד. בכל פסקי הדין שנסקרו לעיל, המחמירים והמקלים כאחד, נשאו הנאשמים בעונשי השעיה בפועל לתקופות משמעותיות, ולא אוכל במקרה דנא לסטות מאמות מידה אלה ולנהוג איפה ואיפה.

כמו כן, ראוי להזכיר, כי הענישה המשמעתית רואה לנגד עיניה את טובת הציבור ולא את שיקומו של הנאשם. בעל"ע 9/83-4, 12, 13, 19-17; 1-5/84, 12, 13, 19, 20 מאירוב נ' הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב, פ"ד לט(1) 75, 83, פסק בית המשפט העליון הנכבד, כי "השיפוט המשמעתי מטרתו, מלבד ענישת הנאשם, לשמור כי יהא נקי המחנה של העוסקים במקצוע עריכת הדין, וכי לא יפגע האמון אשר רוחש הציבור הרחב המזדקק לשירותיהם של חברי הלשכה". שומא על בית דין זה לפעול להגשמת מטרה זו גם במקרה דנא.

מעשהו של הנאשם הוא מן החמורים שבעבירות האתיקה המקצועית – מעשה של זיוף, ולא זיוף גרידא, כי אם זיוף של החלטת בית משפט, העולה בחומרתו על כל מעשה זיוף אחר (וראה **ענין רגב וענין שויבץ** לעיל). נכון הוא, כטענת ב"כ הנאשם, כי עצם מלאכת הזיוף של הנאשם בענין דנא אינה כה מורכבת ו"יצירתית" כפי שהיה, למשל, בענין רוזנברג דלעיל (שם הדפיס הנאשם נוסח פסק דין אשר בדה מליבו, צילם אותו יחד עם חתימת רשם שהיתה על פסק דין אחר שהיה ברשותו ואף זיף את חותמת בית המשפט), אולם עדיין מלאכת זיוף היא.

ב"כ הנאשם הציג בפני בית דין זה את נסיבותיו האישיות של הנאשם כשיקולים לקולא, וביניהן: היותו של הנאשם קצין בצה"ל, ונמצא בשירות מילואים פעיל ימים רבים בשנה; חרטו הכנה ממעשהו; חזרתה של המתלוננת מתלונתה והעובדה כי לא נגרם לה כל נזק; ולבסוף אי הרשעתו של הנאשם בפלילים בגין מעשהו.

אשר לטעם האחרון, אין בידי לקבלו כשיקול לקולא – העובדה כי הנאשם לא הורשע או לא הועמד לדין פלילי, נובעת, ככל הנראה, מאי ידיעתן של הרשויות המתאימות על מעשהו זה והנאשם לא יכול להבנות מכך. יתרה מכך – כעולה מן הפסיקה, המשכותם של הליכים פליליים כנגד נאשם או נשיאה בעונש פלילי, משמשים, בדרך כלל, דווקא כשיקול לקולא ולא לחומרה (וראה **ענין ברנס וענין פלוני** דלעיל).

אשר לשאר הנסיבות – אף אנכי התרשמתי עמוקות מן הנאשם: מדרגתו, מנכונותו לשרת את המדינה ואת הכלל, מחרטו הכנה, ומעברו הנקי מרבב לאחר ששימש כעורך דין שנים רבות.

שוכנעתי, כי כשלונו הנוכחי של הנאשם הינו ארוע חריג וחד פעמי, אשר זיעזע את חייו ואשר לא יישנה בעתיד. אשר על כן, הנני בדעה, כי ענישה מחמירה של הוצאה מן הלשכה או